

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Essays on trends in income distribution and redistribution in affluent countries and China

Wang, C.

Citation

Wang, C. (2015, February 19). *Essays on trends in income distribution and redistribution in affluent countries and China*. Meijers-reeks. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/32025>

Version: Corrected Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/32025>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/32025> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Wang, Chen

Title: Essays on trends in income distribution and redistribution in affluent countries and China

Issue Date: 2015-02-19

Samenvatting (summary)

Dit proefschrift bestaat uit zes studies over inkomensongelijkheid en inkomensherverdeling, die onafhankelijk van elkaar zijn te lezen als hoofdstuk 2 tot en met 7. Samen bieden zij een vergelijkend perspectief op trends en determinanten van ongelijkheid in OESO-landen en China, waaraan het tot op heden in de literatuur heeft ontbroken.

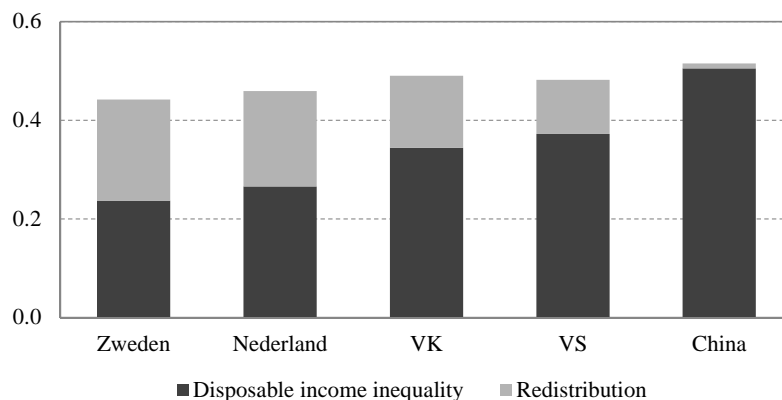
Het doel van dit hoofdstuk is het schetsen van een algemene achtergrond en motivatie voor het bestuderen van inkomensongelijkheid (paragraaf 1). Hieruit vloeien de specifieke onderzoeksvragen voort die in dit proefschrift aan de orde komen (paragraaf 2). Dit hoofdstuk wordt afgesloten met een samenvatting van de belangrijkste onderzoeksresultaten (paragraaf 3).

1 ACHTERGROND EN MOTIVATIE

Dit proefschrift is ingegeven door de trend van een stijgende inkomensongelijkheid in de afgelopen decennia, zowel wereldwijd als meer specifiek in vele ontwikkelde landen en ontwikkelingslanden (Qureshi en Wan, 2008; OECD, 2008; 2011a; Milanovic, 2005). Deze trend is robuust, ongeacht welke gegevens (inkomen, vermogen of uitgaven) of ongelijkheidsmaatstaven (de Gini-coëfficiënt, de Theil-index of andere mondiale indicatoren) worden gebruikt.

Figuur 1 toont de Gini-coëfficiënten voor diverse OESO-landen en China. Er is te zien dat de inkomensongelijkheid vóór belasting- en premieheffing (de som van de ongelijkheid in besteedbaar inkomen en herverdeling) aanzienlijk is, variërend van 0,442 in Zweden tot 0,515 in China.

Figuur 1 Inkomensongelijkheid in geselecteerde landen

Bron: eigen berekening op basis van microgegevens uit de Luxembourg Income Study (LIS)-database, die vergelijkbare gegevenssets uit diverse landen bevat.

Een dergelijk hoog niveau aan inkomensongelijkheid vraagt om onderzoek en beleidsaandacht, omdat zij nadelige sociale, economische en politieke gevolgen kan hebben. In de eerste en plaats kan een hoge mate van ongelijkheid de maatschappelijke stabiliteit ondermijnen en is deze dus schadelijk voor economische en sociale activiteiten. Een gebrek aan een dergelijke stabiliteit ontmoedigt investeringen en kan verschillende nadelige gevolgen hebben voor de economie. Zo is gevonden dat inkomensongelijkheid de misdaad stimuleert (Kelly, 2000). Ook worden politieke processen negatief beïnvloed wanneer de publieke opinie tussen inkomensgroepen verschilt (Gilens, 2005; Bartels, 2009). Bovendien wordt inkomensongelijkheid in verband gebracht met een verminderd vertrouwen en een geringere maatschappelijke betrokkenheid en participatie.

Ten tweede hindert een sterke ongelijkheid de economische ontwikkeling, aangezien zij de armen kansen op onderwijsmogelijkheden en de vorming van menselijk kapitaal ontnemt. Ongelijkheid leidt bijvoorbeeld tot een slechte gezondheid en bedreigt de publieke voorzieningen zoals gezondheidszorg en politiediensten (zie Osberg, Smeeding en Schwäbisch (2004) voor een literatuuroverzicht). Een grotere ongelijkheid resulteert ook in een sterkere herverdeling door belastingheffing en sociale uitkeringen, waardoor werken kan worden ontmoedigd. Grote ongelijkheid hindert dus de groei en de productiviteit (Barro, 2000). Bovendien biedt zij producenten die aan de middenklasse verkopen minder mogelijkheden om schaalvoordelen te behalen (Keefer en Knack, 2002).

In de derde plaats betekent grote ongelijkheid minder sociale mobiliteit. In een ongelijke maatschappij kunnen huishoudens of personen met een vergelijkbare achtergrond, capaciteiten en kenmerken, maar laag inkomen, moeilijk opklimmen tot hogere inkomenscategorieën (Motiram en Sarma, 2014).

Vanwege deze brede en verstrekkende implicaties is inkomensongelijkheid niet alleen uitgegroeid tot een populair onderwerp voor economisch onderzoek, maar trekt zij ook in toenemende mate aanzienlijke publieke en politieke aandacht. Zo steunt in de Verenigde Staten ongeveer 57 tot 66 procent van de bevolking een meer rechtvaardige verdeling van de welvaart, tegen 28 tot 35 procent die tevreden is met de bestaande situatie (Shaw en Gaffey, 2012). De enorme publieke belangstelling voor het boek 'Capital in the Twenty-First Century' (2014) van Thomas Piketty laat duidelijk zien hoe belangrijk het onderwerp van inkomensongelijkheid is voor veel mensen in de hele wereld.

2 ONDERZOEKSVRAGEN

Nu we de noodzaak van het bestuderen van inkomensongelijkheid hebben gerechtvaardigd, moeten we de focus van dit proefschrift nader specificeren. Inkomensongelijkheid is immers een breed onderwerp dat vele aspecten omvat. In grote lijnen richt dit proefschrift zich op de determinanten van inkomensongelijkheid en de veranderingen hierin. Meer specifiek worden de volgende zes sets onderzoeksvragen behandeld.

Ten eerste: wat is de rol van sociaal beleid? Sociaal beleid (denk aan belastingen en sociale uitkeringen) is een belangrijke determinant van de inkomensongelijkheid. Zoals Figuur 1 laat zien, hebben verschillende landen een vergelijkbaar niveau aan primaire inkomensongelijkheid (vóór belastingen en premieheffing) maar verschilt de ongelijkheid in besteedbaar inkomen. Het is duidelijk dat herverdeling door de overheid een belangrijke rol speelt. Onder de in Figuur 1 genoemde landen vindt de grootste herverdeling plaats in Zweden, terwijl deze het geringst is in China.

Hoewel de meeste studies zich richten op het totale herverdelende effect, is in sommige gevallen gekeken naar de impact van bepaalde sociale programma's zoals pensioenen, werkloosheidsuitkeringen, etc. Er zijn echter slechts weinig studies die dergelijke effecten in verschillende landen hebben vergeleken. In hoofdstuk 2 wordt derhalve gekeken naar de inkomensongelijkheid in 28 OESO-landen rond 2005 en wordt onderzocht welke rol herverdeling sociale uitkeringen en belasting- en premieheffing daarin spelen. In het bijzonder zal worden geprobeerd om de effecten van verschillende sociale programma's op de ongelijkheid te kwantificeren.

Ten tweede: welke rol speelt herverdeling bij de ontwikkeling inkomensongelijkheid in OESO-landen *in de loop der tijd*? In de meeste OESO-landen is de inkomensongelijkheid in de afgelopen twee of drie decennia toegenomen, voornamelijk ten gevolge van een grotere ongelijkheid in het marktinkomen (OECD, 2008; 2011). Zoals eerder gemeld, kan herverdeling door de overheid een belangrijke rol spelen bij het verminderen van de inkomensongelijkheid. In literatuur die de afgelopen decennia is verschenen over de 'terugtrekkende overheid' wordt gesteld dat de herverdeling in verzorgingsstaten is afgenomen.

Daarentegen laten andere studies zien dat verzorgingsstaten in de jaren '80 en '90 juist een groter herverdelend vermogen tentoonspreidden (Kenworthy en Pontusson, 2005). Deze controverser motiveert ons om te onderzoeken of de herverdeling door de overheid nu sterker of zwakker is geworden in de loop der tijd. Hoofdstuk 3 gaat in op deze kwestie door middel van een vergelijkend onderzoek naar de bijdragen van belastingen en sociale programma's aan veranderingen in inkomensongelijkheid.

Ten derde: leidt de transitie van een traditionele verzorgingsstaat naar een nieuwe sociale investeringsstaat tot meer ongelijkheid en armoede? Deze vraag stond centraal in recent publiek debat in Europa. De in maart 2000 aangenomen Lissabonstrategie beoogt de sociale cohesie te versterken en de armoede te verminderen in de Europese Unie. Om dit doel te bereiken, pleit de Lissabonstrategie voor een overgang van de traditionele verzorgingsstaat naar een nieuwe sociale investeringsstaat. Dit suggereert de geleidelijke vervanging van herverdelend sociaal beleid door actief sociaal beleid dat een hogere arbeidsparticipatie bevordert. De impact van deze transitie op de armoedecijfers blijkt minimaal te zijn. Er zijn zelfs mensen die geloven dat de transitie deels verantwoordelijk is voor de teleurstellende resultaten van de armoedebestrijding. Dit heeft geresulteerd in een fel wetenschappelijk debat dat twijfels oproept over de effectiviteit van de sociale investeringsstrategie. Hoofdstuk 4 van dit proefschrift probeert derhalve de impact van deze transitie op de armoede en inkomensongelijkheid te onderzoeken.

Ten vierde: hoe beïnvloeden internationale handel, technologische vooruitgang en arbeidsmarktinstellingen de inkomensongelijkheid? Deze factoren zijn aangedragen als oorzaken van de toenemende ongelijkheid, en dan met name de stijgende arbeidsinkomensongelijkheid, in tal van landen. De toename van de import zou de lonen of arbeidsmogelijkheden van binnenlandse werknemers kunnen belemmeren door voor rechtstreekse concurrentie met buitenlandse werknemers te zorgen. Aan de andere kant kan export ruimte creëren voor hogere arbeidsinkomsten of het scheppen van werkgelegenheid. Wat betreft technologische veranderingen geldt dat recente innovaties meestal ten goede komen aan de hooggeschoolden en routinematige arbeid vervangen worden door kapitaal, wat leidt tot polarisatie op de arbeidsmarkt. Hoofdstuk 5 biedt een aanvulling op de huidige literatuur door inkomensongelijkheid op sectorniveau te bestuderen. Dit is nuttig omdat de effecten van handel, technologie en instituties per sector kunnen verschillen. Zo is er in sectoren die sterker worden blootgesteld aan de wereldmarkt wellicht sprake van hogere niveaus van inkomensongelijkheid. Hoofdstuk 5 schat de arbeidsinkomensongelijkheid op sectorniveau in acht ontwikkelde landen en onderzoekt welke rol de internationale handel, technologische veranderingen en arbeidsmarkt-instituties hierin spelen.

Ten vijfde: wat bepaalt de veranderingen in de inkomensongelijkheid onder ouderen? Hoewel er een grote en groeiende hoeveelheid literatuur bestaat over de ongelijkheid binnen de totale bevolking of de beroepsbevolking, is nog

weinig aandacht besteed aan de inkomensongelijkheid onder ouderen. Dat is een gemis, want de inkomensverdeling van ouderen is een integraal onderdeel van de totale inkomensongelijkheid; een onderdeel dat bovendien wint aan betekenis omdat de OESO-landen en opkomende economieën vergrijzen. Nog belangrijker is het feit dat ouderen over het algemeen minder verdienen dan de beroepsbevolking; velen van hen zijn voor hun onderhoud volledig afhankelijk van pensioeninkomen. In deze situatie kan een stijgende inkomensongelijkheid onder ouderen sommigen van hen onder de armoedegrens duwen. Dit is met name relevant in Europa aangezien in vele de (publieke en particuliere) pensioenen zijn beperkt (Scruggs, Jan en Kuitto, 2014). Hoofdstuk 6 richt zich daarom op de trend van inkomensongelijkheid onder ouderen in acht OESO-landen en onderzoekt factoren die bijdragen aan de verandering van deze ongelijkheid.

Ten zesde: wat is het profiel van de inkomensongelijkheid in China? Hoofdstuk 7 besteedt aandacht aan China als een casestudie voor ontwikkelende economieën. Het China van voor de hervormingen wordt gezien als een egalitaire samenleving, maar de inkomensongelijkheid begon te stijgen in het midden van de jaren '80 toen de regering in haar hervormingen de aandacht verschoof van het platteland naar de stad. Deze verschuiving versterkte het negatieve effect van de opendeurstrategie op regionale ongelijkheid, aangezien de strategie een voorkeursbeleid voor de kustgebieden met zich meebracht. China vormt een goede casestudie omdat het verschilt van de OESO-landen wat betreft groeisnelheid en ontwikkelingsstatus, terwijl er toch ook overeenkomsten zijn: een toenemende inkomensongelijkheid en vergrijzing. Als we kijken naar de oorzaken of drijvende krachten van de inkomensongelijkheid, heeft China in tegenstelling tot de OESO-landen een gesegregeerde arbeidsmarkt vanwege het huishoudregistratiesysteem (*Hukou*-systeem) dat discrimineert tegen de arbeid in plattelandsgebieden. Het zal duidelijk zijn dat een complete vergelijkende studie tussen de OESO-landen en China buiten het bestek van dit proefschrift valt, maar hoofdstuk 7 biedt een literatuurstudie naar de trends en determinanten van de ongelijkheid in China.

3 BELANGRIJKSTE BEVINDINGEN

In deze paragraaf wordt antwoord gegeven op de onderzoeksvragen die in de vorige paragraaf werden besproken.

Hoofdstuk 2 onderzoekt de inkomensverdeling en herverdelingseffecten die kunnen worden toegeschreven aan sociale uitkeringen en belastingen in 28 OESO-landen rond 2004, gebaseerd op de inkomensgegevens op huishoudniveau van de Luxembourg Income Study (LIS). Met betrekking tot de herverdelingseffecten geeft onze 'budget incidence'-analyse aan dat de belastingen en sociale uitkeringen zorgen voor een gemiddelde afname van de Gini-coëfficiënt van 0,462 tot 0,299, wat neerkomt op een daling van 35 procent. Sociale

uitkeringen zijn verantwoordelijk voor 85 procent van de totale herverdeling, terwijl belastingen goed zijn voor 15 procent. De grootste herverdeling werd gevonden voor België, Hongarije en Finland, terwijl voor Mexico, Korea en de Verenigde Staten beperkte totale herverdelingseffecten worden berekend. Waar het gaat om sociale programma's zijn er in de meeste landen twee dominante inkomensbestanddelen die verantwoordelijk zijn voor 50 tot 60 procent van de totale vermindering van de inkomensongelijkheid: 1) de publieke ouderdoms- en nabestaandenpensioenen, en 2) de inkomstenbelasting. Alle andere sociale programma's blijken beperkte herverdelingseffecten te hebben in alle landen, hoewel werkloosheids-uitkeringen wel enig effect hebben.

Hoofdstuk 3 onderzoekt de veranderingen in inkomensongelijkheid vanaf circa 1985 tot ongeveer 2005 in 20 LIS landen, met speciale aandacht voor de herverdeling die kan worden toegeschreven aan sociale uitkeringen en directe belastingen. De resultaten laten zien dat, ondanks de stijgende inkomensongelijkheid, de uitkeringsstelsels rond 2005 effectiever waren in het verminderen van de inkomensongelijkheid dan de systemen in het midden van de jaren negentig. De publieke ouderdoms- en nabestaandenpensioenen droegen voor 60 procent bij aan de toename van de herverdeling in de periode 1985-2005. De bijstand was goed voor 20 procent, en uitkeringen wegens ziekte, beroepsongevallen en -ziekten, en arbeidsongeschiktheid zorgden voor ongeveer 12 procent van de totale toename van de herverdeling. Andere uitkeringen (kinder-/gezinstoeslagen, toeslagen voor zwangerschapsverlof en ander familieverlof, uitkeringen voor militairen/veteranen/oorlogsslachtoffers, en overige sociale-zekerheidsuitkeringen) waren goed voor 22 procent van de totale toename van de herverdeling. Daarentegen zorgden directe belastingen voor een vermindering van de herverdeling met 16 procent gedurende de periode 1985-2005.

Hoofdstuk 4 analyseert de verdelingseffecten van verschuivingen in het uitgavenpatroon van traditionele verzorgingsstaatprogramma's naar sociaal investeringsbeleid in 19 Europese landen in de periode 1997-2007, aan de hand van gecombineerde tijdreeks- en cross-sectionele gegevens uit de OESO-database en Eurostat. De resultaten suggereren dat deze verschuivingen niet gepaard gaan met hogere of lagere armoedecijfers. Deze bevinding ondersteunt echter niet noodzakelijkerwijs het standpunt dat de teleurstellende Europese armoedecijfers gedeeltelijk zijn toe te schrijven aan een grotere focus op nieuwe welvaartstaatsprogramma's. Zoals opgemerkt door Cantillon (2011) en Marx, Vandenbroucke en Verbist (2012) hebben werkloze huishoudens minder sterk geprofiteerd van de toegenomen werkgelegenheid dan huishoudens waarin al minstens één persoon een baan had. Eén mogelijke verklaring is dat de verschuivingen in het uitgavenpatroon tussen het traditionele en sociale investeringsbeleid tot dusver relatief beperkt zijn gebleven.

Hoofdstuk 5 analyseert sectorale trends in inkomensongelijkheid en werkgelegenheid, als aanvulling op de literatuur over stijgende arbeidsinkomensongelijkheid op landenniveau. Op basis van de meest recente sectorale ge-

gevens van LIS voor acht landen tussen 1985 en 2005, geeft onze gecombineerde tijdreeks- en cross-sectionele analyse aan dat de ongelijkheid sterk verschilt tussen sectoren en dat de arbeidsinkomensongelijkheid in de meeste sectoren is toegenomen. Met betrekking tot de factoren achter de ongelijkheid, is er weinig bewijs gevonden voor een verband tussen arbeidsinkomensongelijkheid en handel of technologische vooruitgang. Wat betreft de arbeidsmarktinstellingen wordt een negatief verband gevonden tussen het landelijk percentage werknemers dat lid is van een vakbond en sectorale arbeidsinkomensongelijkheid. Dit ondersteunt de hypothese dat tanende handelsmacht tot grotere ongelijkheid leidt.

Op basis van microgegevens van LIS wordt in hoofdstuk 6 de inkomensongelijkheid onder ouderen onderzocht en wordt geanalyseerd hoe deze is veranderd in acht OESO-landen tussen circa 1995 en 2005. In deze periode van ongeveer tien jaar wordt een gematigde stijging van de gemiddelde inkomensongelijkheid onder ouderen gevonden: de Gini neemt toe van 0,280 tot 0,291, waarbij de grootste stijging wordt waargenomen in Australië. De grootste bijdrage aan de toegenomen ongelijkheid wordt geleverd door veranderingen in het arbeidsinkomen. Dit wordt gevolgd door veranderingen in de inkomsten uit particuliere pensioenen. Veranderingen in het aandeel van publieke pensioenen zorgen daarentegen in de loop der tijd voor een sterkere ongelijkheidsreductie. Over het geheel genomen speelt de verandering van de demografische structuur van ouderen een verwaarloosbare rol als verklaring voor de toenemende ongelijkheid. Tussen de landen bestaan aanzienlijke verschillen. In Canada, Denemarken en Duitsland hebben de veranderingen in (particuliere en publieke) pensioenen een toenemend positief effect op de vermindering van de ongelijkheid. In de Verenigde Staten doen ze de ongelijkheid echter juist steeds sterker stijgen. De verandering van het aandeel aan huishoudens waarin het gezinshoofd of zijn/haar echtgeno(o)t(e) een baan heeft, draagt bij aan een hogere inkomensongelijkheid in Australië, Denemarken en Duitsland. De veranderingen in de arbeidsinkomens versnellen de groeiende ongelijkheid in alle landen met uitzondering van Israël. De verandering van het percentage mensen boven de 75 jaar heeft bijgedragen aan een grotere ongelijkheid in Noorwegen, en de veranderingen in het aandeel aan eenpersoonshuishoudens heeft geleid tot een stijging van de ongelijkheid in Israël, maar een daling van de ongelijkheid in Noorwegen en de Verenigde Staten.

Hoofdstuk 7 biedt een literatuuroverzicht met betrekking tot de inkomensongelijkheid in China. In het China van voor de hervormingen werd een egalitaire verdeling alleen nagestreefd in de steden en binnen productieteams in de rurale sector. Er bestond derhalve aanzienlijke inkomensongelijkheid, die grotendeels was toe te schrijven aan verschillen tussen de stad en het platteland en verschillen binnen de rurale sector. Economische hervormingen braken de 'ijzeren rijstkom' in de stedelijke gebieden en de egalitaire verdeling binnen productieteams. Als gevolg hiervan was er tot voor kort een toenemende ongelijkheid waar te nemen binnen zowel de landelijke gemeenschap als

de stedelijke gemeenschap. In de eerste jaren van hervormingen nam de totale ongelijkheid echter af door de verkleining van het *gap* tussen stad en platteland. Vanaf het midden van de jaren '80 tot aan de eerste jaren van het nieuwe millennium vertoonde de ongelijkheid in China in alle dimensies een stijgende trend.

Hoofdstuk 7 specificeert ook de belangrijkste oorzaken van de verslechterende inkomensverdeling in China. Ten eerste is er het *Hukou*-systeem dat discrimineert tegen plattelandsarbeid en verhindert dat veel meer potentiële migranten kunnen delen in de groeivoordelen van stedelijke of kustgebieden (Zhao, 1999, Zhang en Zhou, 2012). Het is een van de oorzaken van het vergrote inkomensgat tussen stad en platteland en regionale inkomensverschillen. Ten tweede spelen beleidskwesaties zoals China's regionale ontwikkelingsbeleid en de ontsluiting van de kuststeden een rol. Bovendien werkt het fiscale stelsel in China denivellerend en draagt het bij aan regionale ongelijkheid. Ten derde is de geografie een factor van belang. De kustprovincies profiteren van voordelen met betrekking tot export, een betere infrastructuur en meer menselijk kapitaal, waar de binnenlandse gebieden over meer natuurlijke hulpbronnen beschikken en een sterkere bevolkingsgroei kennen (Lu 2008). Een vierde oorzaak zijn externe factoren (handel en buitenlandse investeringen) die hebben bijgedragen aan de snelle groei van de ongelijkheid tussen de binnenlanden en kustgebieden.